

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 26/2026 vp)

1 Lähtökohdat

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään rahamääräisten seuraamusten ja eräiden muuhun omaisuuteen kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanosta, josta huolehtii Oikeusrekisterikeskus. Laki on tullut voimaan vuonna 2002.

Samoihin aikoihin lain voimaantulon kanssa otettiin käyttöön Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmä Rajsa, joka puolestaan uudistetaan Oikeusrekisterikeskuksessa käynnissä olevassa tietojärjestelmähankkeessa. Tämä esitys liittyy tietojärjestelmän uudistamiseen.

Tämä esitys perustuu työryhmätyöhön, jossa käytiin läpi kaikki rahamääräisten seuraamusten täytäntöönpanoa koskevat säännökset ja laadittiin kokonaisvaltainen esitys säännösten muuttamisesta.

Työryhmätyön perusteella on viime vuonna käsitelty hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 5/2025 vp ja EV 52/2025 vp). Lait ovat tulleet voimaan 1.1.2026.

Tässä jälkimmäisessä esityksessä uudistettaisiin sakon täytäntöönpanosta annetun lain loput luvut. Esitys sisältää sellaisia lainmuutoksia, jotka edellyttävät muutoksia Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmään. Nämä tietojärjestelmämuutokset tehtäisiin osana käynnissä olevaa tietojärjestelmähanketta.

2 Tavoitteet

Ehdotettujen lainmuutosten ja tietojärjestelmäuudistuksen tavoitteena on tehostaa ja sujuvoittaa seuraamusten täytäntöönpanoa.

Muutoksilla edistetään Oikeusrekisterikeskuksen valmiuksia huolehtia täytäntöönpanotehtävistään nykyistä tehokkaammin. Samalla selvennetään muidenkin täytäntöönpanoon osallistuvien viranomaisten tehtäviä ja toimivaltuuksia.

Lisäksi vanha lainsäädäntö vaatii muutenkin selkeyttämistä ja modernisointia.

3 Keskeiset ehdotukset

Esitys sisältää lukuisia yksittäisiä säännösmuutoksia, joilla edistetään edellä mainittuja tavoitteita. Seuraavassa on lueteltu keskeiset muutosehdotukset:

- **Uudistettaisiin säännöksiä maksuajan myöntämisestä rahamääräisten saatavien perinnässä.**
 - Nykyisin maksuvelvollinen voi maksaa saatavan vapaaehtoisesti saatuaan sakon. Jos näin ei ole tapahtunut Oikeusrekisterikeskus antaa maksuvelvolliselle lyhyen määräajan maksaa saatava (14 pv). Lisäksi maksuvelvollinen voi hakea maksuaikaa terveydentilan tai vastaavien syiden perusteella pääsääntöisesti enintään vuodeksi. Jos maksuvelvollinen ei näiden aikojen puitteissa maksa saatavaa, Oikeusrekisterikeskus lähettää sen ulosottoperintään.
 - Nykyiset maksuaikajärjestelyt säilytetään. Niiden lisäksi säädettäisiin uusi kevyempi maksuajamenettely, jossa maksuvelvollinen voi hakea lyhyen 3 kuukauden pidennyksen Oikeusrekisterikeskuksen määräämään maksuajankohtaan ilman erityisiä perusteita. Tämä nopeuttaisi asioiden käsittelyä ja mahdollistaisi automaattisen päätöksenteon. Lyhyitä selviä maksuajan pidennyksiä voitaisiin antaa mahdollisimman yksinkertaisella tavalla.
 - Maksuajan myöntämisessä voitaisiin lisäksi käyttää nykyistä laajemmin automaattista päätöksentekoa. Tämän vuoksi maksuaikapäätöksiin olisi mahdollista vaatia oikaisua.
- **Säädettäisiin nykyistä selkeämmin sakon muuntorangaistuksen määräämismenettelystä.**
 - Esityksessä ei ehdoteta merkittäviä muutoksia muuntorangaistuksen määräämistä koskeviin säännöksiin. Muuntorangaistusasia käsiteltäisiin edelleen tuomioistuimessa ja syyttäjä esittäisi muuntorangaistusvaatimuksen.
 - Säännöksiin tehtäisiin kuitenkin pienempiä täsmennyksiä.
 - Lainmuutoksia keskeisempi muutos olisi se, että jatkossa muuntorangaistusasiat käsiteltäisiin sähköisesti. Tämä tuottaisi viranomaisille tehokkuushyötyjä.
 - Muuntorangaistuksen täytäntöönpanovaiheessa Ulosottolaitoksen tehtävät siirtyisivät Rikosseuraamuslaitokselle. Jatkossa Oikeusrekisterikeskus esittäisi suoraan Rikosseuraamuslaitokselle pyynnön muuntorangaistuksen täytäntöönpanemiseksi vankilassa. Oikeusrekisterikeskus lähettäisi myös maksuvelvolliselle kehotuksen ottaa yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen vankilaan ilmoittautumisajan määräämiseksi. Rikosseuraamuslaitos huolehtisi täytäntöönpanosta tästä eteenpäin. Ehdotukset parantaisivat Rikosseuraamuslaitoksen edellytyksiä valmistella vankilaan ottamista ja esimerkiksi päihdekuntoutukseen sijoittamista.
- **Säädettäisiin nykyistä selkeämmin menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta.**
 - Haastavien omaisuuserien täytäntöönpano siirrettäisiin esitutkintaviranomaisilta Ulosottolaitokselle, jolla on valmiudet myydä esimerkiksi kiinteistöjä.
 - Lisäksi säädettäisiin viranomaisille toimivalta etsiä menetetyksi tuomittua omaisuutta myös kotirauhan piiristä ja henkilön hallusta. Muutenkin menettämisseuraamusten täytäntöönpanomenettelystä säädettäisiin tarkemmin.
- **Mainittujen isompien asiakokonaisuuksien lisäksi yksittäisinä asioina säädettäisiin:**

- Tulli ja Verohallinto perisivät itse valtiolle tuomitun korvauksen ja oikeudenkäyntikulut silloin, jos ovat käyttäneet puhevaltaa oikeudenkäynnissä. Nykyisin eri viranomaiset ovat itse voineet tapauskohtaisesti päättää ottaa hoitaakseen tällaisen perinnän, mikä on ollut monin tavoin ongelmallista.
- Oikeusrekisterikeskus palauttaisi maksuvelvolliselle rahamäärän ja koron, jos tuomioistuimen muuttuneen ratkaisun vuoksi pitää palauttaa jo maksettuja maksuja. Nykyisin on ollut epäselvää, palauttaako rahamäärän Oikeusrekisterikeskus vai Ulosottolaitos.
- Oikeusrekisterikeskus voisi jättää täytäntöönpanotoimet lepäämään, jos perintä ei ole kustannustehokasta (hyvin pieni jäljellä oleva rahamäärä tai pitkään tuloksettomasti peritty rahamäärä). Sääntelyä muutettaisiin selkeämmäksi siten, että täytäntöönpano jää nimenomaan lepäämään eikä siitä luovuta kokonaan. Tilanteen muuttuessa perintää on mahdollista jatkaa.

4 Vaikutukset

Esityksen merkittävimmät vaikutukset koskevat Oikeusrekisterikeskusta. Lainmuutokset ja uusi tietojärjestelmätoteutus sujuvoittaisivat viranomaisten työtä.

Kokonaisuutena ehdotetut lainmuutokset ja tietojärjestelmä uudistus tuottavat Oikeusrekisterikeskukselle kustannushyötyjä eikä esitetyistä lainmuutoksista aiheudu Oikeusrekisterikeskukselle lisämääräraharatarpeita.

Esityksessä muutettaisiin myös Ulosottolaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviä. Ulosottolaitoksen tehtävät muuntorangaistuksen täytäntöönpanossa siirtyisivät Rikosseuraamuslaitokselle. Tämä antaisi Rikosseuraamuslaitokselle paremmat edellytykset suunnitella muuntorangaistukseen tuomittujen tuloa vankilaan.

Lisäksi Ulosottolaitokselle siirrettäisiin esitutkintaviranomaisilta esimerkiksi menetetyksi tuomittujen kiinteistöjen täytäntöönpanotehtävät. Ulosottolaitoksella on paremmat valmiudet myydä tällaisia omaisuuseriä kuin esitutkintaviranomaisilla.

Muutokset eivät aiheuta lisämääräraharatarpeita muillekaan viranomaisille.

5 Voimaantulo

Lait tulisivat pääosin voimaan keväällä 2028. Tämä johtuu siitä, että Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmä valmistuu silloin ja ehdotetut lainmuutokset edellyttävät tietojärjestelmätoteutusta.

Eräät menettämisseuraamusten täytäntöönpanosäännökset tulisivat voimaan jo marraskuussa 2026 koska ne tulee saattaa voimaan niin sanotun konfiskaatiodirektiivin täytäntöönpanon määräajassa. Tällaisia säännöksiä olisivat viranomaisten toimivaltuudet etsiä menetetyksi tuomittua omaisuutta kiinteistöistä tai henkilön hallusta. Nämä säännökset eivät edellytä tietojärjestelmätoteutusta.